

původu (hovoří se o tzv. univerzalizaci islámu). Záměrně se vyhnul i širšímu politickému a ideologickému kontextu tématu.

Čtenář by měl tedy k textu přistupovat s vědomím toho, že zde hodnocená kniha je jednak dílem odborníka na religionistiku, jednak že nemůže obsahově pojmut všechny faktory, které se k tematice integrace vztahují. Přesto je škoda, že v závěru chybí očekávaná komparace jednotlivých náboženských skupin z Německa, Rakouska a Švýcarska, stejně jako výraznější kritická reflexe aktuálního dění. V pasážích, v nichž se autor mohl zabývat aktuální debatou v médiích či projevy na vnitropolitické scéně sledovaných zemí, se těmto aspektům nevěnoval. Právě zde se nabízí příležitost k tomu, aby otázka působení náboženských a kulturních muslimských organizací byla zkoumána jinými metodologickými postupy, například analýzou mediálního diskursu. Skutečnost, že od vydání Klapetkovy knihy došlo k některým poměrně výrazným změnám, svědčí mimo jiné o tom, že je téma muslimských organizací nesmírně živé a aktuální.¹

Přes uvedené výtky je nesporné, že recenzovaná publikace je přínosná nejen pro české odborné prostředí. Nabízí podrobnou analýzu jednotlivých islámských náboženských uskupení s důrazem na jejich dějiny, strukturu a tendence směřování. Zároveň rozšiřuje skrovný počet komparativních prací zabývajících se tématem v celém německy mluvícím teritoriu. A nakonec seznamuje čtenáře nejen s jednotlivými aktivitami těchto organizací, ale pomáhá mu i lépe odlišit nebezpečné, radikalizující se skupiny od těch, které aktivně spolupracují s veřejnými orgány hostitelského státu a jež mají zájem na úspěšném průběhu nenásilné integrace.

Tereza Horálková

Eric Chauvistré, *Wir Gutkrieger: Warum die Bundeswehr im Ausland scheitern wird*. Frankfurt am Main: Campus, 2009, 188 s. ISBN 978-3-593-38788-8

Reálné možnosti německé armády (*Bundeswehr*) při zahraničních misích jsou v Německu přeceňovány, protože zde chybí diskuze o tom, jakých cílů ve skutečnosti mohla a může dosáhnout. Taková je ve stručnosti základní teze politologa a berlínského novináře na volné noze Erica Chauvistrého. Autor v hodnocené práci upozorňuje na reálný rozměr nasazení bundeswehru a jeho cílem je touto publikací nejen nastavit zrcadlo politikům a odborné veřejnosti, ale především vnést do veřejné diskuze otázku, do jaké míry jsou zahraniční mise německé armády efektivní.

Politici i odborná veřejnost by se podle Chauvistrého měli více zabývat technickou a praktickou stránkou nasazení německé armády – jaké zbraně, kolik vojáků, kde a jaké možnosti mají – místo toho, aby jen polemizovali nad morálními a právními problémy. Jak

¹ Např. jednu ze zásadních událostí ovlivňujících postupný vývoj islámského života v Německu představuje smrt Necmettina Erbakana, zakladatele uskupení *Millî Görüş*, v roce 2011.

autor píše: „Otázka legitimacy nemá nic společného s funkčností nasazených prostředků.“ (s. 19) Podle autora jsou diskuse o právních problémech a morálních otázkách jen východním bodem, ale odmítá, že by samy o sobě stačily k rozhodnutí, zda vojáky bundeswehru v zahraničí nasadit, či ne. Odpovědi na jednoduché otázky, jako například zda bundeswehr vůbec může dosáhnout stanovených politických cílů, a pokud ano, za jakou cenu (s. 21), teprve ukáží opravdové možnosti bundeswehru při nasazení v zahraničí. Chauvistré tedy považuje reálné možnosti německé armády za zásadní kritérium, které by mělo být rozhodující v otázce povolení vojenských akcí bundeswehru v zahraničí.

Publikace je rozdělena do sedmi kapitol, které jsou na závěr a bez jakýchkoli odkazů doplněny dvěma obrazovými přílohami: přehledovou mapou světa s oblastmi, kde byl bundeswehr nasazen, a velmi hrubou mapou Afghánistánu. Chauvistré nepoužívá tradiční poznámky pod čarou, ale méně přehledné poznámky na konci celé publikace, které jsou rozděleny podle kapitol. Toto uspořádání je nevhodné zvláště tehdy, pokud chce čtenář srovnávat poznámky s textem. Zároveň chybí seznam použitých pramenů a literatury.

Chauvistré opírá svou kritiku o analýzu zahraničních misí německé armády během posledních deseti let (Kosovo, Afghánistán, pobřeží Somálska, Kongo, Libanon atd.). Jeho závěry vycházejí z toho, že srovnává cíle misí a to, jak se je podařilo naplnit. Autor přitom upozorňuje na dva základní problémy. Cíle misí jsou formulovány velmi obecně jako ochrana lidských práv, odvrácení občanské války, eliminace mezinárodního terorismu nebo prevence šíření zbraní hromadného ničení, podpora demokracie v zemi či ochrana obchodních cest. Takto obecně formulované cíle se však nedaří realizovat. Další problém způsobují chybějící informace o tom, jestli uvedeného cíle bylo vůbec dosaženo. Podle autora existuje velký rozdíl mezi tím, čeho může armáda dosáhnout, a mezi úkoly, kterými bývá pověřena. Například letecký útok v Kosovu měl být pouze hrozbou, ale ta neměla požadovaný účinek, a proto bylo nakonec zahájeno i bombardování. Avšak několikátýdenní bombardování nepřispělo k oslabení nepřítele, došlo pouze ke zničení infrastruktury a k velkým ztrátám na životech místních obyvatel. Podle autora bylo nasazení vojáků v Kosovu vzhledem k deklarovaným cílům neúspěšné, a stejně tak dopadne i mise v Afghánistánu. Na uvedeném příkladu je vidět, jak postupuje Chauvistré i při dalších konfliktech: charakterizuje konflikt, popíše cíle akce, její výsledky, na závěr srovná s Afghánistánem, čímž chce ukázat, jaké má tato mise šance na úspěch.

Autor podrobuje kritice i přístup německých politiků k otázce bundeswehru. Nejdříve věnuje pozornost parlamentním a vládním jednáním o misích německé armády v zahraničí. Dále se kriticky zabývá Bílou knihou německé bezpečnostní politiky a budoucnosti bundeswehru, vydanou v roce 2006 spolkovým ministerstvem obrany, která představila záměry německé vojenské politiky pro další roky.

Uvedme si v tomto kontextu jeden příklad jednání, které Chauvistré hodnotí kriticky. V roce 2004 proběhlo ve spolkovém sněmu jednání o prodloužení pobytu německých vojáků v Afghánistánu. Chauvistré na základě srovnání s hlášením amerického vojenského letectva upozorňuje, že informace, které parlamentu poskytla spolková vláda, měly jiný charakter než americká hlášení – chyběly zmínky o bombardování, násilí či probíhající letecké válce. Velký prostor byl v podkladech věnován popisu pozitivních skutečností (například

kolik dětí chodí do školy) a celkově bylo vyzdvižováno, že nasazení vojáci jsou v Afghánistánu kvůli „civilní výstavbě Afghánistánu“ (s. 27). Podle autora to dokazuje, že veřejnost ani politici jsou nedostatečně informováni. Vzniká tak iluzorní představa o německých akcích v zahraničí: „My, Němci, nevedeme válku. A když ano, pak je to jen válka těch druhých. Nebo je to přinejmenším obzvláště dobrá válka.“ (s. 53) Lidé si zvykli na nasazení vojáků, teď je ale podle autora problém, že všechna nasazení vnímají stejně: Američané bojují, Němci tvoří/staví/opravují, a to i když tomu tak už není (viz mise v Afghánistánu).

Chauvistré upozorňuje na skutečnost, že předposlední Bílá kniha byla spolkovým ministerstvem obrany vydána v roce 1994. Dlouhou dobu se tedy postupovalo bez jasně definovaného plánu, který by bylo možno diskutovat. Autor také kritizuje, že při zveřejnění Bílé knihy v roce 2006 neproběhla zásadní veřejná debata, přestože tento dokument ukázal, že prioritním úkolem německé armády již není obrana vlastní země. Základní úkol německé armády – ochrana území – byl rozšířen na větší plochu. Bundeswehr může být nasazen kdekoliv proti jakémukoliv ohrožení – počínaje atomovou hrozbou, přes ekologickou katastrofu až po chudobu. Chauvistré rovněž podotýká, že Bílá kniha neobsahuje informace, jak konkrétně lze těmto hrozbám vojensky zabránit nebo je minimalizovat. On sám však opomíjí otázku, zda vůbec reálně lze vytvořit příručku s obecně platnými postupy, když každá zahraniční mise má svá specifika.

Vedle toho, že autor upozorňuje na nenaplňování deklarovaných cílů misí, rozebírá i argumenty používané pro obhajobu nasazení německé armády, jako například „pokud se Německo nezapojí, bude politicky izolováno“, a snaží se tak ukázat, že z jeho pohledu jsou mise mimo území Německa neodůvodnitelné. Například u argumentu boje proti terorismu připouští, že i Německo může být ohroženo teroristickými útoky. Vzápětí se však ptá, jak může bundeswehr těmto útokům zabránit. Dalším častým argumentem je energetická bezpečnost. Chauvistré se tedy zajímá o roli bundeswehru při zajišťování energetické bezpečnosti: „Má bundeswehr obsadit státy, které těží ropu? Má vyvinout vojenský nátlak, aby klesly ceny ropy? Má být nasazen, aby došel pro poslední kapky ropy na Střední východ?“ (s. 68–67) Zajímavé je, že autor nekritizuje jen argumenty zastánců nasazení německé armády v cizině, ale i odpůrce, kteří používají argumentace stejného typu – tedy morální a právní. Argumenty vycházející z reálných možností armády nejsou podle něj používány, což vnímá jako nedostatek v argumentaci odpůrců.

Autor se dále zabývá budoucností bundeswehru a jeho misí. Na základě řady podobností mezi proměnou americké armády, která byla zahájena v 70. letech 20. století, a proměnou německé armády, která probíhá od roku 1989, autor soudí, že vzorem bundeswehru je americká armáda. Vycházeje z tohoto závěru pak Chauvistré postupně osvětluje změny a velké bojové akce, kterými americká armáda prošla, a to v rozsahu, který mu publikace umožňuje. Tím se snaží upozornit na to, k čemu směřuje německá armáda, když půjde ve stopách amerického protějšku. Údaje o nákladnosti americké armády (s. 84) mu slouží k varování, že německá armáda bude jednou také tak drahá. Upozorňuje na americké chyby, aby varoval před nedostatky německé armády v budoucnu. Velkou pozornost věnuje misi v Afghánistánu a Iráku. Podle Chauvistrého americká vojenská politika ve válce v Iráku a Afghánistánu neuspěla a stejně tak neuspěje ani německá armáda.

Celkově je práce psána velmi subjektivním tónem. Autor sám v jedné z prvních kapitol upozorňuje na občasný cynický podtón, který záměrně používá, aby pobouřil a vyvolal tak diskusi. Cynismus však knize přidává spíše na povrchnosti a ukazuje zjednodušený pohled na realitu. Přestože je práce psána jako úvaha určená široké veřejnosti, chtěl autor vyhovět i náročnějším odborným kritériím, aby upozornil na otázku efektivitu bundeswehru i odborné publikum. Tento druhý cíl splněn nebyl. Chauvistré pracuje s informacemi, které si čtenář nemá možnost ověřit, protože zdroje jsou uvedeny jen velmi sporadicky. Zároveň je velmi obtížné se v práci zorientovat. Autor v rámci všech sedmi kapitol skáče od tématu k tématu. Argumentaci, která má podpořit jeho úvahy, by měl postavit srozumitelněji. Čtenář po prvním čtení ví na konci každé kapitoly jen to, že autor je odpůrcem nasazení bundeswehru v zahraničí a odpůrcem války jako politického prostředku vůbec, a to proto, že podle něj nefunguje. Tato myšlenka je mantrou celého textu. Navíc ani u práce úvahového charakteru nelze opomenout úvod, který zde chybí. Čtenář až po přečtení první kapitoly začíná tušit, co je cílem práce a jaké otázky si autor klade.

Recenzovaná publikace nabízí zajímavé a často provokativní otázky, které by, a to je záměrem této knihy, měly vyvolat širší diskusi o reálných možnostech bundeswehru. Autorovy provokativní myšlenky jsou však založeny pouze na jednostranné analýze. Autor v této práci zaujímá jasné stanovisko vůči zahraničním misím bundeswehru – podle něj jsou neúspěšné, a proto by neměly být. Bohužel se nesnaží hledat náhradní řešení problému. Zvoleným postupem si autor sám zúžil prostor pro dosažení stanoveného cíle. Jeho práce představuje zjednodušený, silně pacifisticky ovlivněný pohled na realitu. Mezi řádky lze vyčíst, že řešením je podle autora zrušení armády. Uvedená kritika ovšem nepopírá to, že Chauvistré klade otázky, které by měly být zodpovězeny, a že nastiňuje dimenzi nasazení bundeswehru v zahraničí, která byla doposud opomíjena.

Kateřina Majerová

Thomas Ekman Jørgensen, Transformations and Crises: The Left and the Nation in Denmark and Sweden, 1956–1980. London: Berghahn Books, 2008, 219 s. ISBN 978-1-84545-366-4

Vývoj levice v 60. a 70. letech 20. století a její radikální podoby spojené s protestními hnutími této doby jsou tématem, které je zmiňováno především v souvislosti s německou, francouzskou, americkou či italskou historií. Situace ve skandinávských zemích byla pak zvláště pro zahraniční čtenáře ještě donedávna v zásadě neznámá a v rámci odborné literatury nedostupná. Kniha *Transformations and Crises: The Left and Nation in Denmark and Sweden, 1956–1980*, která vyšla v říjnu roku 2008, je prvním pokusem o ucelený rozbor levicového hnutí v době radikalizace tzv. dlouhých 60. let ve dvou skandinávských státech – Dánsku a Švédsku. Publikace byla vydána v nakladatelství Berghahn Books v rámci série „Protest, Culture & Society“ jako její druhý díl. Hlavními editory této řady jsou